

АНАЛІЗ ПРИВАБЛИВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ В СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО Й ХАРЧОВУ ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

Звівши реформи на селі до лібералізації цін і виробництва, реорганізації й приватизації сільськогосподарських підприємств, широкої фермеризації й відсторонення від функції економічного регулювання, держава практично повністю згорнула інвестиційну й фінансову підтримку агропромислового комплексу, його матеріальне й технічне забезпечення

Ключові слова: зовнішні загрози, тарифи на імпорт, ринок продовольства, СОТ, гранична ставка, митні тарифи

Постановка проблеми. Основними факторами, що залучають інвесторів в Україну, є порівняно низькі витрати на виробництво й певний економічний ріст протягом останніх років.

Вступ України до СОТ сприяв більшій відкритості української економіки, хоча й більшій її уразливості від зовнішніх загроз. Майбутня угода про зону вільної торгівлі з Європейським Союзом, яка може набути чинності через 2-3 роки, повинна не тільки сприяти зменшенню тарифів на імпорт, але й вдосконалювати регуляторні процедури при зовнішній торгівлі.

С цього питання В.Я. Амбросов визначає, що "... на рівні держави поглиблення суспільного поділу праці веде до формування і функціонування агрегованих комплексів – машинобудівного, пально-енергетичного, транспортного, агропромислового, інших" [1, с. 17].

Т.О. Осташко підкреслює, що після вступу України до СОТ значна частина вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників та переробників втратили конкурентні позиції на внутрішньому ринку, чому, не в останню чергу, посприяли жорсткі умови вступу для сільського

господарства, причому ці умови стали відомі виробникам і експертам лише після вступу [4, с. 155].

Світові глобалізаційні процеси, на нашу думку, є не тільки джерелом можливих зовнішніх загроз для національної продовольчої безпеки, але й механізмом її зміцнення, єдина умова при цьому – міжнародне співробітництво, яке повинне змінити свій вектор з торговельного на інвестиційний.

Г.М. Калетник та Г.О. Пчелянська відзначають, що формування національної продовольчої безпеки значною мірою залежатиме не лише від виробленого й наявного на ринку продовольства, але і від соціально-економічного становища населення, тобто спроможності придбати продукти харчування тієї якості й у тій кількості, яка необхідна для підтримки фізичного здоров'я та розвитку людини [2, с. 37].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зміни тарифів на імпорт на момент вступу України в СОТ представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Українські митні тарифи на імпорт після вступу до СОТ

Сільськогосподарські (продовольчі) товари	Тарифи на імпорт до вступу України в СОТ	Гранична ставка % на момент (і після) вступу України в СОТ
Жито	€20/t	20
Ячмінь	€20/t	5
Рис	5%	5
Цукровий буряк	€22 000/t	5
Соняшник	0%	5
Кукурудза, пшениця, соя, рапс, льон	0 %	0
Чистокровні племінні корови	0 %	5
Рідке молоко	€0.1/літр	10
Масло	€1.5/кг	10
Заморожена яловичина	10 %, не менш чим €600/t	15
Свіжа або охолоджена свинина	10%, не менш чим €0.6/кг,	12
Заморожена свинина	€1.0/кг	12
Домашній птах (не рубана)	10 %, €400/t	15
Заморожений домашній птах (не рубана)	10 %, не менш чим €400/t	12
Індичка свіжа або охолоджена (не рубана)	10 %, не менш чим €400/t	15
Індичка свіжа або охолоджена (рубана, частини)	30 %, не менш чим €1 500/t	15
Заморожена індичка (не рубана)	10 %, не менш чим €400/t	5
Індичка заморожена (рубана, частини)	30 %, не менш чим €1 500/t	5
Цукор	50%, не менш чим 0.3 €/кг	50
Соняшникова олія	€/кг	30

Джерело: [3].

Залучення іноземних інвестицій у сферу виробництва й переробки сільськогосподарської продукції покликане не просто збільшити обсяги її виробництва, а й модернізувати виробничу базу та застосовувати технології, привнести в українську економіку зарубіжний досвід виробництва та стандарти якості.

Основними факторами, що залучають інвесторів в Україну, є порівняно низькі витрати на виробництво й певний економічний ріст протягом останніх років (табл. 2).

Разом з тим, неідеальні процедури регулювання, корупція, а також низька культура правоохоронних органів є одними з основних бар'єрів для ведення інвестиційної діяльності в Україні.

Додатковими перешкодами до інвестування в сільське господарство є також незавершена земельна реформа й низька прогностичність державної підтримки й програм оподаткування.

Як результат, незважаючи на те, що динаміка прямих іноземних інвестицій залишається позитивною, їх обсяг, розраховуючи на одну людину, значно нижче, ніж у сусідніх країнах східної Європи.

Проте, залучення іноземних інвестицій тягне ризик залежності національної економіки від "гарячих грошей" і вилучення іноземного капіталу негативно відображається також на продовольчій безпеці країни. Так, під впливом фінансової й економічної кризи, у 2009 році ситуація з інвестиціями значно погіршилася

Таблиця 2. Свот-аналіз привабливості інвестування в сільське господарство й харчову промисловість України (власні дослідження автора)

<p>Сильні сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> – родючі ґрунти, гарні природні й кліматичні умови на більшій території країни; – низька вартість активів і потенційна ціна землі в порівнянні з іншими країнами; – вигідне географічне положення, близькість до експортних ринків Близького Сходу, Північної Африки і ЄС; – диверсифіковані логістичні можливості для експорту; – відносно низька вартість більшості ресурсів аграрного виробництва. <p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> – зростаючі обсяги внутрішнього споживання аграрної продукції; – у довгостроковій перспективі висока ймовірність росту цін на продукти харчування внаслідок зростаючого попиту на світових ринках. 	<p>Слабкі сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> – незавершені системні реформи, у першу чергу земельна; – нестабільна система державної підтримки; – слабкий захист прав інвесторів, у тому числі незавершена судова система; – нестабільна політична ситуація; – незадоволений попит на висококваліфіковану робочу силу; – система аграрної освіти не відповідає сучасним вимогам; – погана виробнича й логістична інфраструктура. <p>Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> – персоналізація економічної політики є чинником ризику у випадку зміни керівництва країни; – наслідки світової фінансової й економічної кризи можуть вплинути на попит та пропозицію на світовому ринку.
---	---

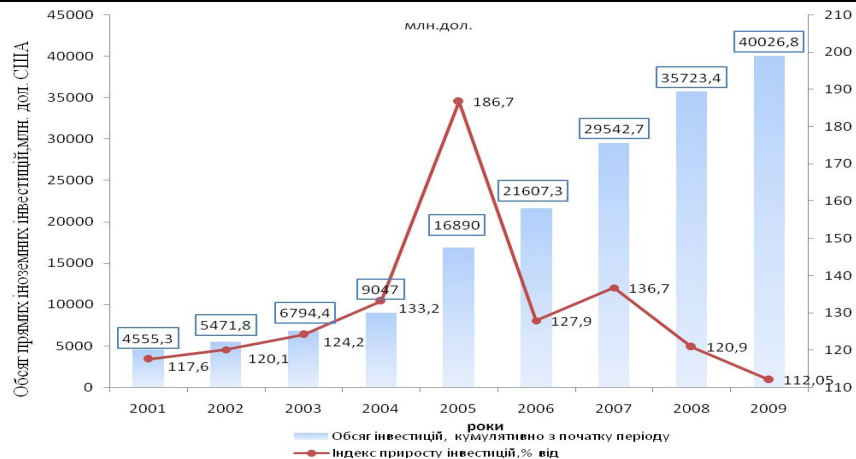

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні за станом на кінець року, млн. дол. США.

За даними Держкомстату України, чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну в першому кварталі 2009 року склав \$820 млн., тобто 24,4% від обсягу першого кварталу 2008 року. У той же час, нерезидентами був вилучений капітал на суму \$70 млн., що склало 29,2% від суми, вилученої в першому кварталі 2008 року.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну на кінець 2009 року склав \$40,027 млрд., річні

темпи приросту іноземних інвестицій знизилися до 112,4%, що є найнижчим рівнем за період дослідження.

Суми іноземних інвестицій у сільське господарство значно менші (рис. 3). У цьому випадку дестабілізуючими факторами є низька енергоефективності галузі й низька мотивація сільськогосподарських кадрів, "непрестижність" роботи в сільському господарстві, міграція найбільш кваліфікованих працівників за кордон і зниження стандартів якості національної освіти й науки.

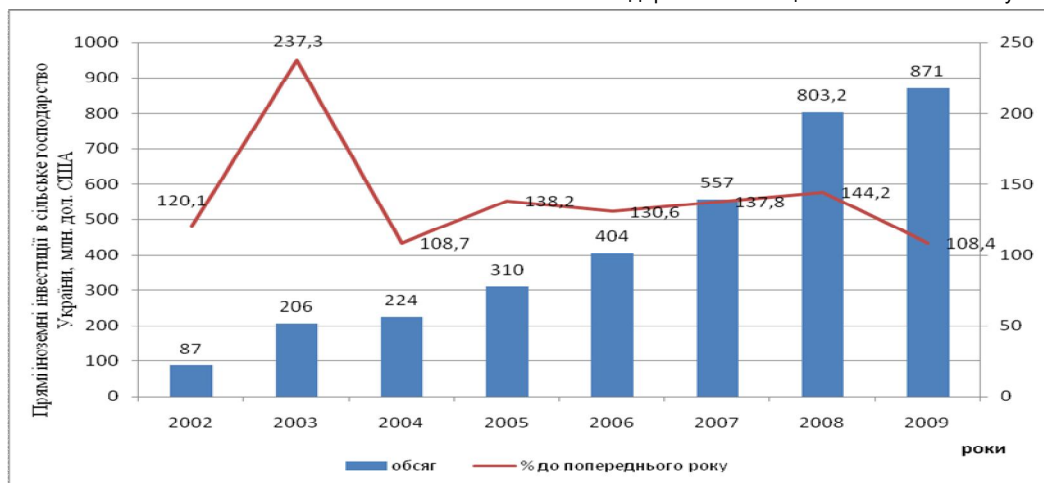

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в сільське господарство України, на кінець року, млн. дол. США.

Ще одним негативним фактором для української економіки (особливо для сільськогосподарської й харчової промисловості), який виявився в останні роки, став постійно зростаючий індекс споживчих цін. Цей ріст впливає на купівельну спроможність українських споживачів, у першу чергу це стосується продуктів харчування.

Однією із причин виникнення даної ситуації є збільшення соціальних виплат і непропорційне зростання доходів населення порівняно з продуктивністю праці. Складна ситуація, яка склалася в українській політиці протягом останніх п'яти років, є однією з перешкод для продовження економічних реформ. Це, зокрема, стосується реформ

у системах оподаткування, пенсій і охорони здоров'я, а також формування в країні ринку сільськогосподарських земель.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Хоча українське законодавство не дозволяє іноземцям формально отримувати права власності на сільськогосподарські угіддя, у дійсності цю норму легко обійти. Закон не вимагає уважного вивчення походження капіталу компанії, яка має намір купити землю, і не дає ніяких обмежень у випадку розміщення компанією акцій на міжнародному фондовому ринку. Тому дочірні компанії з іноземним капіталом можуть орендувати земельні ділянки з метою подальшої їхньої купівлі.

Строки формування повноцінного ринку землі (а саме, зняття обмежень на купівлю-продаж сільськогосподарської землі) постійно відкладаються. Крім політичної нестабільності, перешкодами є дискусії про повноваження органів державної влади при реєстрації земельної власності й веденні кадастру, а також ряд концептуальних параметрів можливого земельного ринку.

Список використаної літератури:

1. *Амбросов В.Я.* Поглиблення суспільного поділу праці та трансформація виробничих структур / В.Я. Амбросов // Економіка АПК. – 2011. – № 5. – С.17-25.
2. *Калетник Г.М.* Соціально-економічне становище населення та його вплив на формування продовольчої безпеки / Г.М. Калетник, Г.О. Пчелянська // Економіка АПК. – 2011. – № 7. – С. 36-41.
3. *Ліссітса А.* Успішне ведення аграрного бізнесу в Україні / А. Ліссітса // Український клуб аграрного бізнесу – електронний ресурс <http://www.agribusiness.kiev.ua/uk/service/studies/214/>.
4. *Осташко Т.О.* Цінова конкурентоспроможність м'ясо-молочної продукції в умовах СОТ / Т.О. Осташко // Економіка АПК. – 2011. – № 2. – С.155-161.

РЕЗНИКОВА Ольга Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент, виконуючий обов'язків, завідувача кафедри економічної кібернетики Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України "Кримський агротехнологічний університет".

Надійшла до редакції: 02.04.012 р